

Nápěvy kramářských písní a jejich stylové vrstvy

The Melodies of Broadside Ballads and Their Stylic Layers

PhDr. Tomáš Slavický, Ph.D.
Etnologický ústav AV ČR, v.v.i.
– Národní muzeum, České muzeum
hudby

Broadside ballad

- text
  - printed medium
  - the possibility of philological research
- melody
  - oral tradition, collective memory
  - the need for documentation by ethnological methods
  - the need for interest in different types of sources

Research history:

Karel Konrád: *Dějiny posvátného zpěvu staročeského*, Praha 1893.

Ludvík Holain: *Kterak Čechové moravští přišli o své starobylé chorály*, Cyril 1882.

Jiří Sehnal: *Die Entwicklungstendenzen und Stilschichten im tschechischen barocken Kirchenlied*, in: *Musica antiqua* 3, Bydgoszcz 1972, s. 126–160.

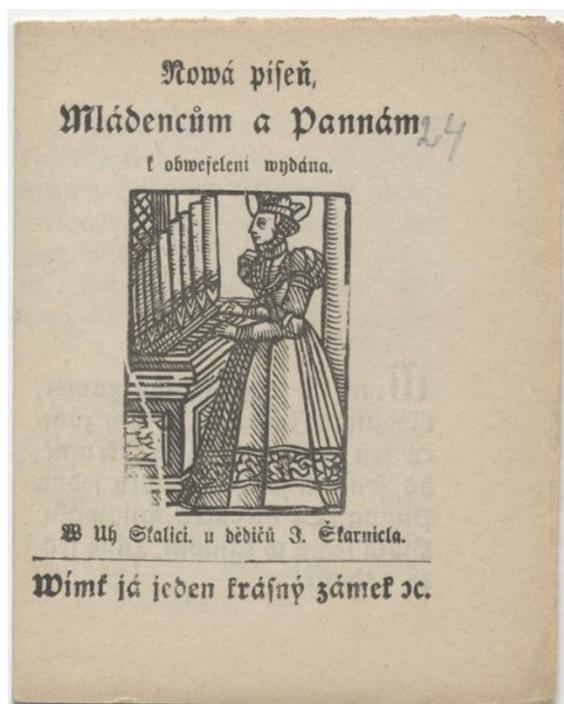
What types of melodies were associated with Czech broadside ballads?

What style layers can be recognized?

Melodies of spiritual and secular songs

(Vímť já jeden krásný zámek – Nastokrát buď pozdravena)

Kolek 1942

Č. 67.

1. Na-stokrát buď po-zdrave-na, ó Ma-tič-ko
na ti-síc-krát zve-le-be-na, Krá-lo-vno ar-
Ža-roš-ská, chan-děl-ská! Ty jsi na-še mi-lá Mat-ka,
Ty's na-še na-dě-je vše-cka, neb Ty jsi ten
Jes-se ko-řen, Ma-ri-a, krás-ná E-ster!

Melody (18th century), variability (19th century) and regulation (20th century)

Maria, Maria, nad slunce jasnější. (text: 1729)

Manuscript, c. 1730

Ma - ri - a, Ma - ri - a! Tu lu - na pul - chri - or, tu ste - lis pre - vi - or, tu So - le cla - ri - or, Ma - ri - a. cla - ri - or, Ma - ri - a.

The manuscript version features a melody in G major (one sharp) and 3/4 time. It includes trills (tr) over the first and last notes of the first two phrases and the first and last notes of the final phrase. The melody is characterized by its variability, with a mix of eighth and quarter notes.

Královéhradecký kancionál (1847)

Slavně

Ma - ri - a, Ma - ri - a! nad slun - ce jas - něj - ší, nad mě - síc krás - něj - ší, nad per - ly vzác - něj - ší, Ma - ri - a!
Bu - díž po - zdra - ve - no tvé pře - slad - ké jmé - no, na ne - bi, na ze - mi, Ma - ri - a.

The 1847 version is in D minor (two flats) and 3/4 time. It features a more regulated melody with a clear rhythmic pattern of quarter notes. The lyrics are more elaborate, describing the Virgin Mary as brighter than the sun, more beautiful than the moon, and more precious than pearls.

KSJ (II, 1864)

Ma - ri - a, Ma - ri - a! nad slun - ce jas - něj - ší, nad mě - síc krás - něj - ší, nad per - ly vzác - něj - ší, Ma - ri - a!

The 1864 version is in D minor and 3/4 time. It features a melody with a strong rhythmic pattern of quarter notes and a clear melodic line. The lyrics are the same as the 1847 version.

Cesta k věčné spáse (1910)

Ma - ri - a, Ma - ri - a! nad slun - ce jas - něj - ší, nad mě - síc krás - něj - ší, nad per - ly vzác - něj - ší, Ma - ri - a!

The 1910 version is in D minor and 3/4 time. It features a melody with a strong rhythmic pattern of quarter notes and a clear melodic line. The lyrics are the same as the 1847 version.

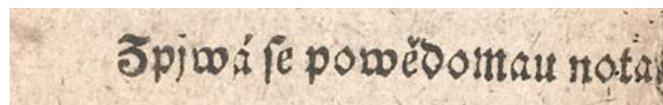
Boží cesta (1938)

Ma - ri - a, Ma - ri - a, Pan - no pa - nen krá - sná, hvě - zdo moř - ská ja - sná, Mat - ko - Bo - ži šťast - ná, Ma - ri - a!

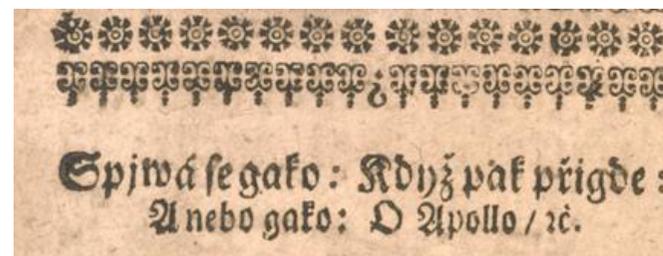
The 1938 version is in D minor and 3/4 time. It features a melody with a strong rhythmic pattern of quarter notes and a clear melodic line. The lyrics are more elaborate, describing the Virgin Mary as the most beautiful, starry, and happy of mothers.

Sources: melodic references

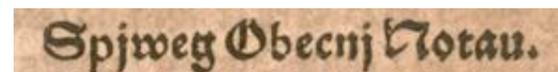
- Reference to a specific melody (well-known note)

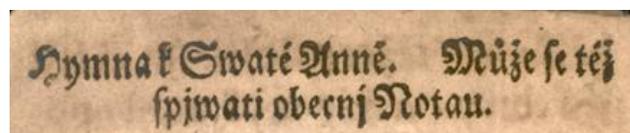
- Reference to a known melody of another song

- Reference to the common note

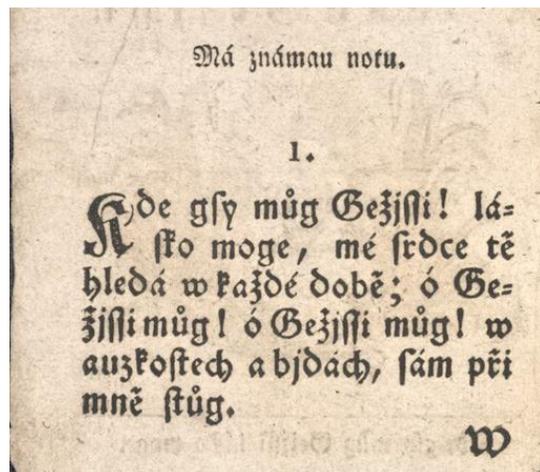

- Reference to various melodies

- without reference (most common)

Sources: Printed notated hymnbooks

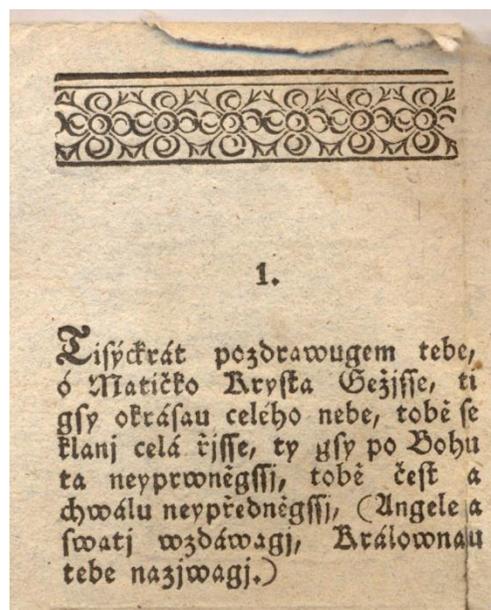

Kniha chorální 1847

97.

Důvěrně. Důvěra k Pánu Ježíši.

Ade gŕi mŭg Ježíši, lásto može! mé srdce tě hledá w každé době. Ó

Müller 1862

6. Čtvrtá píseň messná k Panně Marii.

Ton C: 3/4: || g. e | C C e e g c | C H. — h. e |

D c. h a g f | F E — || g. g. | C g e c a g. | G. F — h. e |

D c. h a g f | F E — c c | A a a h. c a | G — e f. |

G g g g a h | C — ||

1. Třikrát pozdravujem tebe, — ó matičko
Krysta Ježíše! — ty jsi okrášau celého nebe, —
tobě se klanj celá říše; — ty jsi po Bohu ta nej-
pravnějši, — tobě čest a chvála nejpřednějši, —
andělé a swatj wzdáwagi, — králownu tebe nazývagi.

Michał Marcin Mioduszewski: *Śpiewnik kościelny* (Krakov 1838)

Najśliczniejsza lilija, Czestochowska Marija

814   PIĘŚNI O NAJSW. MARYI PANNIE.

PIEŚŃ II.
Gdy Komp. wychodzi do Czestochowy lub na Kalwar.

Naj-śliczniejsza li - li - ja.   Cze - stocho - wska
Kal - wa - ryj - ska

Ma - ry - ja: Do cie - bie się u - da - je - my,

Niech nam la - ska   twa sprzy - ja.

Horo krásná, spanilá, ó žarošská Maria

Kolek 1942

Č. 51.

1. Ho-ro krá-sná, spa-ni-lá,   ó Ža-roš-ská

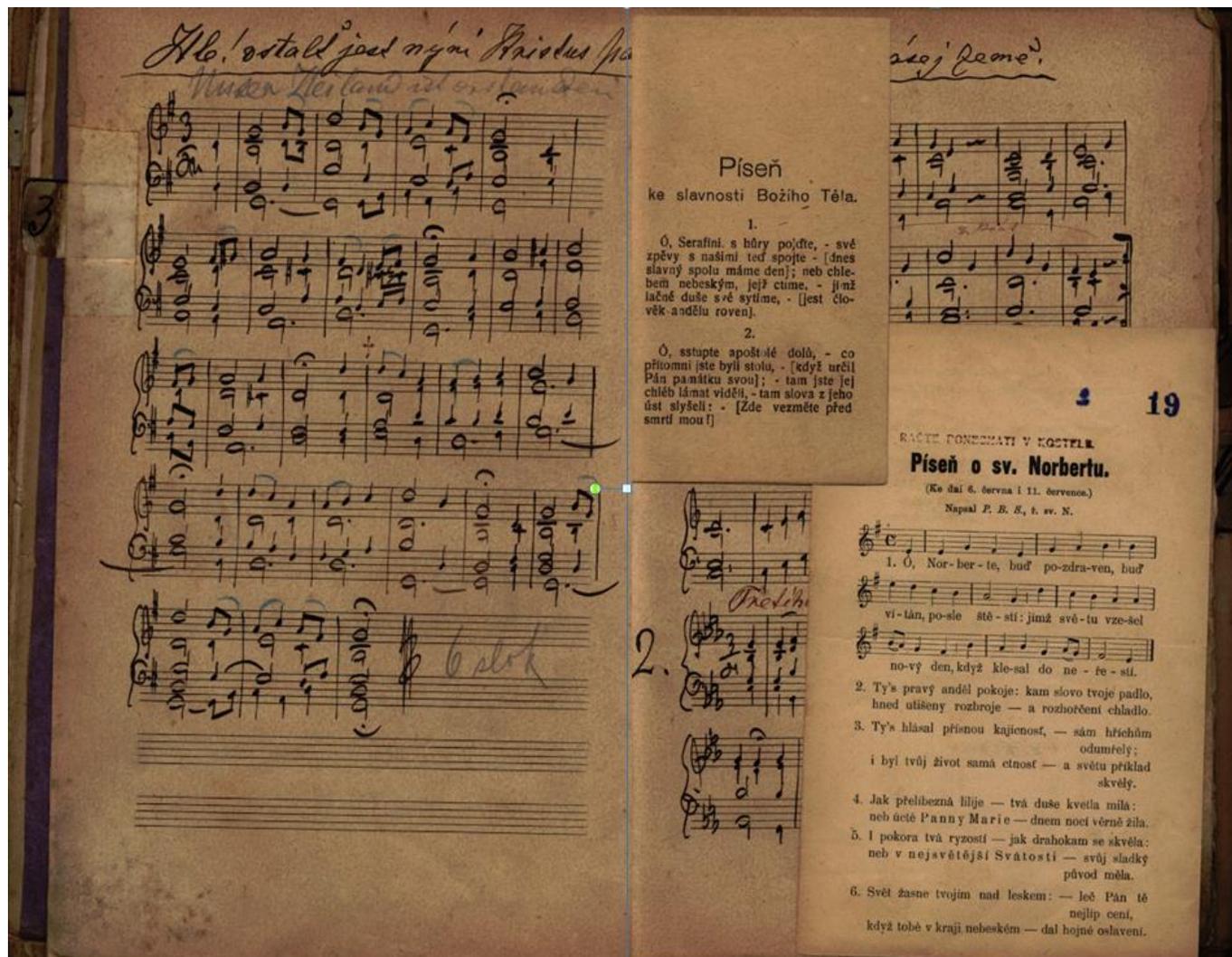
Ma-ri-a,   pře-krás-ná jsi k mi-lo-vá-ní,

Ma-ri-a,   ach, Ma-ri-a!

Other variants: *Horo krásná, spanilá*
(*Ó krajino spanilá*), *kde přebývá Maria*

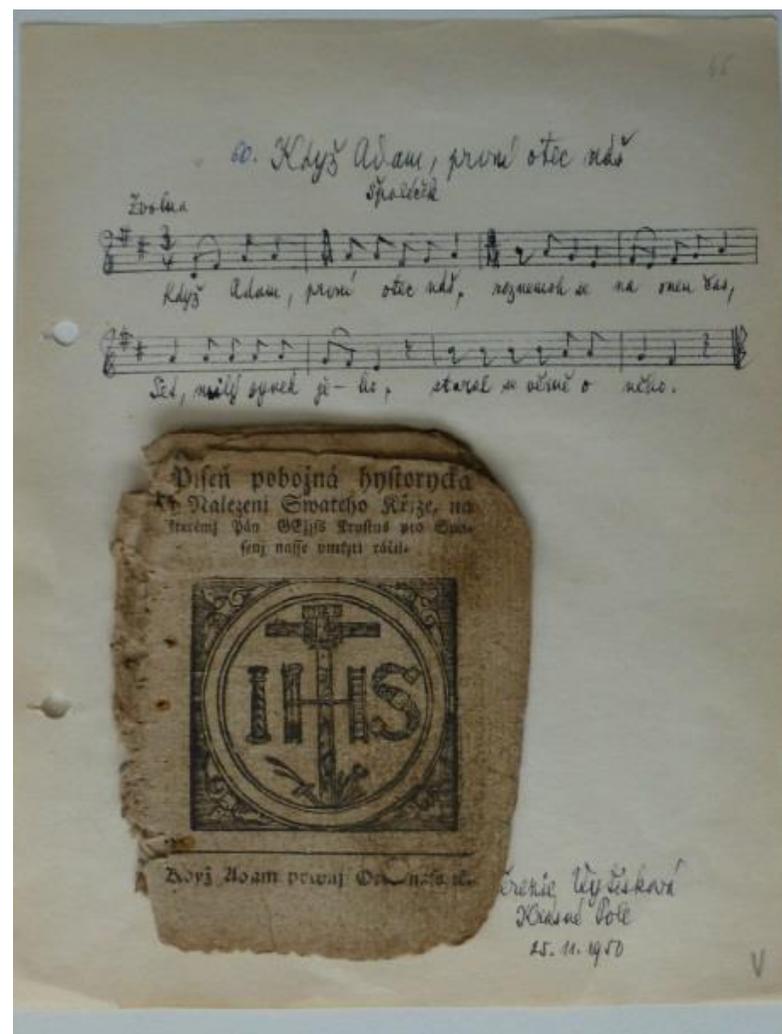
Manuscript notated hymnbooks: Wowes, 1896

- manuscript convolute of organ accompaniment to the local repertoire
- Prague-New Town, St. Ignatius church, 1896
- inserted and taped broadside prints

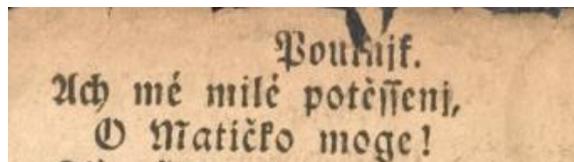

Sources: ethnological documentation (records of oral tradition)

- Institute of Ethnology AV ČR
- exemplar of broadcast ballad + record with melody

Stability and variability of melody

Text

Kolek
1942
(Žarošice)

Č. 91.

Poutník:

1. Ach, mé mi - lé po - tě - še - ní,
již při - šel čas roz - lou - če - ní,
ó Ma - ti - čko mo - je, od Te - be mám
že já, dí - tě Tvo - je, a s Te - bou se
o - de - jí - ti plá - če srd - ce mo - je.
roz - lou - či - ti,

Jiná melodie. *Sděлил Jos. Rabušic z Kostic.*

1. Ach, mé mi - lé po - tě - še - ní, ó Ma -
již při - šel čas roz - lou - če - ní, že já,
ti - čko mo - je, od Te - be mám o - de - jí - ti
dí - tě Tvo - je, a s Te - bou se roz - lou - či - ti,
plá - če srd - ce mo - je.

Wowes 1896
(Prague - Karlov)

(Vlastní melodie na poslední mši sv. Tomáše)

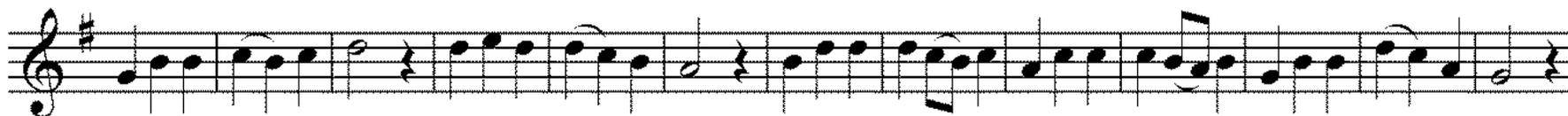
(Vlastní melodie na poslední mši sv. Tomáše)

Ach mé milé potěšení, O Matičko moje

Variability of melody – stability of form and rhythm

Má duše schovej se (Bude vojna bude)

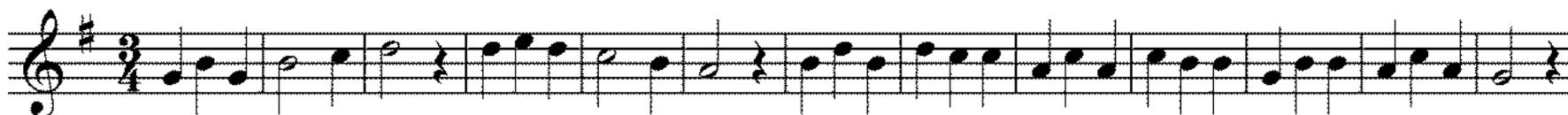
Sušil 1

Sušil 2 (= 2nd voice)

Normative redaction (Korec 1893)

Preharmonical scales

Natural aliquote scale

Lydical scale (overtone flute)

Mixolydical scale (overtone flute)

Overtone flute (flétna koncovka)

Kolek 1942

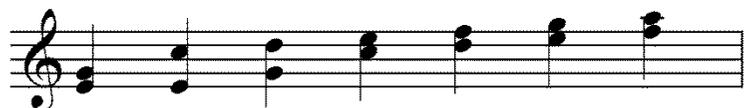
VIII. PÍSNĚ PŘED PANNOU MARIÍ.

Č. 65.

1. Bo-ží Ro-di-čko pře-mi-lá, u-slyš vo-lá-ní,
rajská rů-ži-čko spa-ni-lá, na-še zpí-vá-ní,
Pa-nno Ma-ri-a! Te-be zve-le-bu-jem,
vši-chni pro-zpě-vu-jem,
a-ve, sal-ve, zdrávas, Královno ne-be-ská,
a-ve, sal-ve, Pa-nno Ma-ri-a Ža-roš-ská,
zdrá-vas, Ma-ri-a!

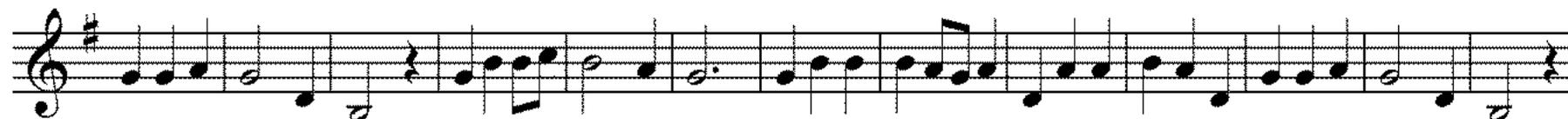
Natural trumpet scale

Dur scale (natural trumpets, french horns):

„French horn quintts“ in vocal melody

Má duše schovej se, Sušil (= 2nd voice)

Má duše schovej se, Sušil (with improvised 1 voice)

Valved (chromatic) brass bands – post 1850

Other diatonical accompaniment instruments

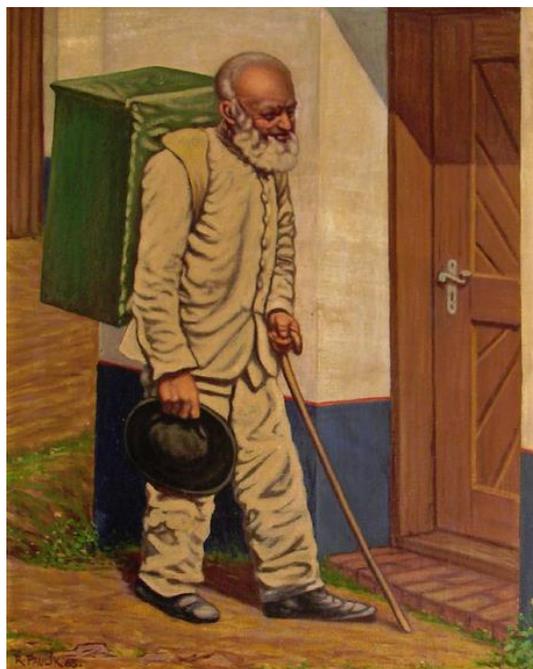
bagpipe (dudy)
dulcimer (cimbál)

button harmonica (post 1840 - 1850)

Šebestián Kubínek (1799 - 1882)

barrel organ (kolovrátek)

mostly preserved repertoire:
post 1900

Typized harmonic patterns (moll – dur – moll)

Key harp (háčková harfa / Hackenharfe – česká harfa / Böhmische Harfe)

Kolek 1942

ŽAROŠSKÉ LEGENDY.

Č. 46.

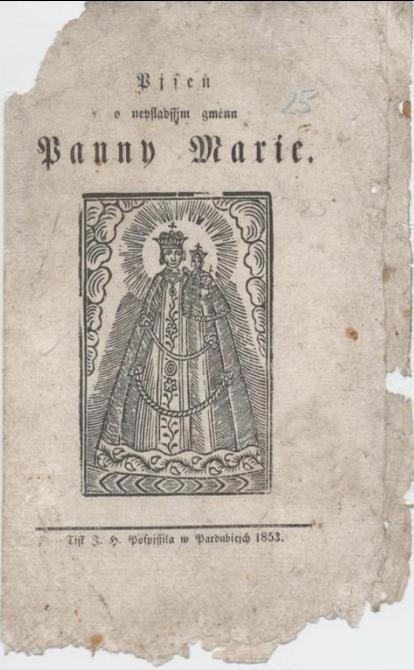
I.

1. Na - sto - krát bud' po - zdra - ve - na,
na ti - síc - krát po - chvá - le - na.

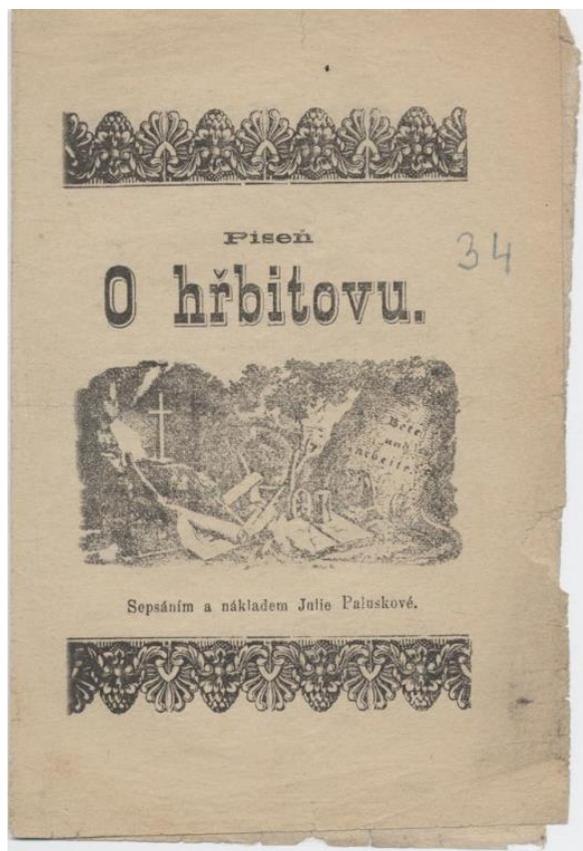
Ó Ma - ri - a, ó Ma - ri - a,
Ó Ma - ri - a, ó rů - ži - čko,

Ty jsi ne - be - ská li - li - a.
zdrá - vas, Ža - roš - ská Ma - ti - čko!

Travelling melodies: overnational repertoire?

	<p>Latin version</p> <p>Maria, Maria, ave amabilis, decora, nobilis, et ineffabilis, Maria. Tu luna pulchrior, tu stellis purior, tu sole clarior, Maria.</p>	<p>Czech version</p> <p>Maria, Maria, nad slunce jasnější nad měsíc krásnější, nad perly vzácnější, Maria. Budiž pozdraveno tvé přesladké jméno, na nebi, na zemi, Maria.</p>	<p>German version</p> <p>Maria, Maria, du übertriffst gar weit Sonn, Mondes Herrlichkeit, der Perlen Kostbarkeit, Maria. Dein Nam ist Hönigsüss, den tausendmal ich grüss, ach, meiner nicht vergiss, Maria.</p>
	M. Mioduszewski, 1838	Královéhradecký kancionál 1847	Lobklingende Harffe, 1730
<p>Polish version</p> <p>Maryja, Maryja, witaj ukochana, od Boga wybrana, Niewypowiedziana Maryja. Nad księżyc piękniejsza, Nad gwiazdy czyściejsza, Nad słońce jaśniejsza Maryja</p>	<p>Slovak version</p> <p>Ježiš, Ježišu, nad slnko jasnejší nad mesiac si krajší, nad perly vzácnější, Ježišu môj. Meno to presväté, nech je zvelebené, nábožne uctené, Ježišu môj.</p>	<p>Slovenian version</p> <p>Maria, Maria, ti premagaš sonce svitlo, vse zvezde iz nebo, iz tvojo lepoto, Marija. Kar je nar lepšega, kar je nar bolšega, se s tabo ne zgliha, Maria</p>	<p>Croatian version</p> <p>Marija, Marija, o zvizdo Zornica, prelipa Divica, rumena rožica, Marija. Kraljice angelov, utiho grišnikov, družba svih putnikov, Marija.</p>
M. M. Mioduszewski, 1838	1882 - JKS 1937	Rkp. 1776	Spomenici glagoljaškog pjevanja, 1982

Traveling melodies: *La paloma* (c. 1860) - *Hřbitove hřbitove* - *Die weisse Braut* (1867)

La Paloma – die weiße Braut Die Banater Version

*Draußen am Friedhof dort steht ein großes Kreuz,
Es ist nicht aus Marmor sondern aus Eichenholz.
Und unter dem Kreuz dort weht ein kühler Wind
fürs Mütterlein betet das arme verlassene Kind.*

*Und als man die Mutter hinaus zum Friedhof trug,
Und ihr Geliebter weit in die Ferne zog.
Vielleicht wird er ihr untreu und kehrt nie mehr zurück,
das arme verlassene Mädchen weint bitterlich.*

*Das Mädchen am Grabe der Mutter sitzt und weint.
Mutter ach Mutter, wann werden wir vereint?
Da erbarmt sich die Mutter um ihr arm verlassenes Kind
und leise der Wandersmann zog durch den Abendwind.*

*Es war ja gerade am Allerseelestag.
Als sich der Nebel über die Felder lag.
Da sieht man von Fern ja kommen ein Wandersmann,
Heute ja, heute kommt er bei der Liebe an*

*Zu spät ja zu spät riefen ihm die Leute zu,
Die Du geliebt hast ging heut zur ew'gen Ruh.
Du hast keine Liebe kein gutes Wort von Ihr
Dein Liebchen ging heute zur Mutter zur ewigen Ruh.*

SONET.